

IV. TOLDALEK.

A' Nyomtató műhelyben előfordult bizonyos akadályok miatt történt, hogy az itt következő Tudósításnak kiadódása egy kevéssé haladott: de betes és figyelmetességet 's emlékezetben való maradási érdemlő leszene ez, tudjuk most is, minden jó hazafiai érzékenységgel bíró Olvasóinaknak szeméik előtt —

Balásfalváról, Augustus 15 kén.

A' már el múlt Juliusnak 13-ik, ó szerént 1-88 napja vala nekünk egy igert nevezetes, és örök-örömünkre szolgáló napunk; tudniillik mellyen a' mostani a' köz jónak elő mozdítására, és a' lelki igazgatása alatt lévő híveinek boldogítására igen nagyon törekedő halhatatlan emlékezetre méltó Méltóságos Hopalnak Monostori Babb János Püspök Urunk Eö Excellentiája által fel állított uj, (mert eddig nem volt, hanem hatodik Károly Császár által itten Balásfalván fundáltatott, 's a' szent Basilius szerzetbéliek, a' kik mostan csak hárman vagynak, és azok is igen öregek, voltak az Püspökök segítségére) Kaptalan tagjainak igen fényes de inkább Szent mint-sem világi pompával ment véghez az bé iktatások. Reggeli nyöltz órákor az Udvari ugy nevezett Püspöki kapornában nem csak az új Kanonok Urak, hanem több Esperestek, és itten lévő Szeminarium előjárói, és Professzorok, nem külömben a' közelebbről való öfzvegyült Parochusok, és a' Nevendék papok, öfzfe jöven Templomi majd mind uj, és ez al-

kalmatosságra készült köntösökbe öltözködve, az
 itten lévő Oskolákban izám és ifjuság az Cathedra-
 le templomtól fogva a' piatzon által majd a' Püs-
 pöki rezidentziáig két sorban állván, elöl a' Ne-
 vendék papok a' magok olyankor fel venni szo-
 kott úgy nevezett Superpeliceumokban, azután a'
 Diaconusok osztán a' Lyturgiát mondó papok és
 új Kanonok Urak, ezek után a' Mélt. Püspök
 Ur ó Excellen'ziája különös, és olyan alkalmas-
 ságban fel venni szokott Palásiban, Püspöki,
 és különös süveggel, és Pastoralével a' szent lélek
 segítségének hívására alkalmaztatott szenténeke-
 sek között, az Inffellator Mélt. Commissarius Urak
 és a' környékből föbb, és a' Nemes Korból való
 öfve gyült Urakkal, a' városi és a' többi sokas-
 sággal együtt következőn, 's a' Cathedrale tem-
 plomba bé menvén, a' Püspök Ur ó Exc.jának
 nagy és megkülömböztetett pompával lett fel öl-
 töztetése után az új Kanonok Urak, és a' többi
 a' menyin fel öltözve voltak minyájan egy Oltár-
 nál a' napkeleti Anyaszentegyháznak bé vett régi
 szokása szerént Sz. Liturgiát mondtak ó Excel-
 lentiájával egyetemben.

A' szent Lyturgia után ben a' templomban mi-
 nekelötte a' Kaptalan fel állításáról ó Felségétől
 kegyelmessen meg erősítetett, és Diplomában re-
 digáltatott ó Exc.ja fundationalisának olvasásá-
 hoz kezdettek volna M. Gubernialis Consiliarius
 Koszta István Ur, a' kiis M. Gubernialis Secreta-
 rius Vajta David Urak ó Exc.jának kérésére In-
 ffellator Commissariusnak rendeltetett volt, egy
 rövid, hanem igen fontos Deák oratiót mondott;
 melyben először a' Felséges Auszriai házból való

uralkodóknak a' kik ezen Püspökséget fundálták a' szent Religióhoz és ezen Nemzethez, és Diocesishez való buzgó kegyességeket, annakutánna a' Püspök Ur Eö Excellentiájának faradhatatlan nagy igyekezeteit, és tselekedeit, és a' Püspöki jövedelmeinek szentül szent és hasznos végezre való fordítását foglalta. Azután felolvasztatván a' Diploma, felolvasztattak az új Kanonokoknak Collationalisai is, t. i. elsőben az Archipresbyter vagy Praepost Fő Tisztelendő, öregebbik, sok hivatalokat nagy Izorgalmatossággal viselt Kájan Demeter volt Generalis Cleri Notariusnak, kinek esztendőjé fizetése 900 Rf. — 2)szor Archidiaconus vagy Lector Canonicusnak Fő Tiszt. Kis Buni Mésesi Abrahám eddig igen nagy buzgósággal volt Kolos Monostori Fő Esperesnek, kinek 800 Rf. — 3)szor Primicerius vagy Canonicus Cantornak Fő Tiszt. Felső Szilvási Pára János eddig volt Fogarasi foraneus Vicarius Urnak, kinek 800 Rf. — 4)szor Ecclesiarcha seu Custos Filipan Basilius igen tanult férfi eddig Buzai volt Fő Esperesnek, kinek 800 Rf. — 5)szor Scholasticus seu Magister Fő Tiszt. Nobili János Tasnad Szarvadi volt Fő Esperesnek, kinek 700 Rf. — 6)szor Cartophilax vagy is Cancellariusnak Soosmezei Vajda Demeter eddig volt Kolosvári Parochus. és Fő Esperesnek, kinek 700 Rfor. — 7)szor, Canonicus Fő Tiszt. Iffiabbik Kajan Demeter eddig volt ő Exc.ja Secretariussanak, kinek 700 Rf.tok rendeltettek, Collationalisai.

Olvasztattak még a' Diplomában a' Káptalan mellett leendő segítőknék fizetéseik; úgy mint a' Káptalan Notariussának léfzen 300 Rf., az Archivariusnak 200 Rf., két Kántornak 300 Rf., két Egyháziáknak 200 Rfor., a' Kanonok házai (mellyeket a' Püspök ő Exc.ja a' városban külön külön épített) Reparatióira esztendőnként 300 Rf., különös, és előre nem látható esendő történeteire ismét 300 Rf. ezen summák kinek kinek minden esztendőben ki fognak adatatni; minekután-

na pedig ezeket fel olvasták volna, a' M. Consiliarius Instellator Commissarius Ur az új Kanonokhoz fordította igen hathatos és ékes Déák beszédjét; rövideden elejékben terjesztette miképpen feleljenek, és felelhetnek-meg a' nagy érdemű Fundatornak szent intezetének.

Mellyek után a' Mélt. Püspök Ur 6 Exc.jaismét deákul minnyájoknak a' jelenlévőknek szívek felindításával kezdvén természet szerént való méltósággal beszédje, azokkal a' szókkal: *jam libenter moriar, quod desideravi obtinui, quod cupivi a se quutus sum*: hálaát adott az Istennek, hogy annyira is segítette, hogy igyekezete, és szándeka szerént, igen nagyon szükölködő Clerusát annyira is segíthette, meg hálálta Eő Felségének a' Császárnak kegyességit, hogy minden kéréseit el fogadta; annakutánna fordította Atyai intéseit a' Kanonokokhoz, kiknek igen szívre ható beszéddel meg magyarázta szent czélját, tudniillik, hogy nem Uraságra hivta, és választotta őket, hanem munkásságra, hogy annál inkább az Anyaszentegyháznak java előmozditassék, az az a' nép, az Istenhez, Felséges Urunkhoz, a' Hazához, földes Urakhoz való tartozó kötelességeiknek meg esmértetésekre sikeresebben tanitassék, 's a' Tudományoknak világossága a' Nemzetre nagyobbban terjedhessék.

Erre a' Fő Tiszt. Praepositi Ur a' Kaptalan nevében és képvén felelt deákul, szívbeli illetődéssel jelentvén mely nehezen essék ő Exc.nak azon kívánsága, hogy már örömeit meg halni akarna, midőn nekünk, úgymond, olly nagy lelkű, kegyességű, és tehetségű atyára igen nagy szükségünk vegyon, hogy hosszasan álljen; azért az Istent öszve kaptolt könyörgéssel kérjük, hogy tölünk hamar a' kegyes, és közönséges Atyánkat el ne vegye, meg hálálta ő Exc.jának az egész Diocesisre, és főképpen a' Kanonokokra nézve tett és mutatott kegyességét, és haláadásul ajánlotta, és meg ígérte a' Kaptalannak egyben kaptolt igye-

kezetét, hogy ő Exc.jának tölje el érésére munkalkodni fognak, és így az Diacesis, a' Haza, és ő Felsége előtt meg mutassák, mely szent, és igen hasznos Ugyen ő Exc.jának gondolatja.

Mind ezeknek vége lévén azzal a' pompával a' mellyel jött volt a' temp'omha, visszament a' Püspök ő Exc.ja rezidentziájába. Annakutánna tudni való dolog, hogy következett a' vig tracta; ezen régen ohajtott solemnitásra igen kedvezett az üdö is azon a' napon; a' 9 és 10-dikén letteszőzések után olyan kellemetes melög következett, hogy az embereknek sziveiket egészen meg ujította.

A' Püspök ő Exc.jára és a' Clerusra nézve egy különös környülállás is nevezetesítette ezen napot; t. i. hogy az előtt való napon az az ő Szerént 30-dik Juniusban tölt volt ez esztendeje, a' mióltatól fogva ő Exc.ja inflaláltatott volt, a' mikor kétség kívül mind a' Clerusnak kívánsága, mind ő Exc.jának a' volt a' feltétele; hogy segítse, boldogítsa az alatta valót. És imé, hogy áldotta meg a' menybéli Atya az akkori jó kívánságokat, és szent feltételeket, de még az is emlékezetre méltó, hogy ő Exc.jának egéssége akkor olyan gyenge állapotban volt, hogy olly hosszú életet senki sem égerhetett néki, és az igen mértékletesen folytatott életének módja annyira hozfzabította hasznos életét. Vajha még sok esztendőkre nyujtaná a' jó Isten, hogy a' köz jóra tétetett sok jó tselekedet-jeit még számassabban szaporíthassa.

Eddig 300120 Rfor. capitalis tsinált a' Clerusa számára, melynek 16579 Rf. 45 1/2 interestéből fundálta a' Haptalenti; az idén ismét azon Capitalisnak nagyobbítására vagy néhány tíz ezreket küldött Szebenbe a' Caszába; azon kívül fundált a' Bolosvári Szeminariumban és a' Convictusban, a' Hárolyfejérvári, és Maros Vásárhellyiben mind öfzveséggel 26 Alumnusokat.

Bolosvárott a' vában fröp templomot, 's házakat épitetett, mellyekre egyéb fundusokkal együtt,

30000 's több Rforintokat költött. M. Váárhel-lyen a' hol is Esperességet viselvén Püspökségre emeltetett, templomot építetett; és Parochialis házakat is építeni fel tett czéllya. Nagy Agon, Vizaknán, és másutt is hol templomok' hol Parochialis Hazaknak építésekre feles pénzt adott; hát még azokat az adományokat, mellyeket szokása szerint 's az Evangelium parantsolatja szerint, jobb kezével úgy adott, hogy a' bal keze fölék semmit sem akart tudni, és még sok jó feltételeit, ki szamalthatja elő? de az is igen nevezetes, és jeles tselekedet, hogy a' mint másszor is szokott volt, különösen az idén ebben a' nagy drágaságban a' szolgáló emhereinek buzát, és török kuzát annyit, a' mennyire kinek kinek szüksége volt háza népére nézve, egy egy forinton adadott, holott két, és három forintokon adhatta és adta is az idegeneknek; igazán tehát nem magáért, hanem másokért élni akart, ez az Nagy Mélt. Püspök, és igazán is mondhatja, hogy már örömei meg halok, midőn olly sok, és nagy joságos tselekedete-
ket vitt véghez.

De távul légyen, hogy tsak ezekben a' jó cselekedetekben foglalatoskodott volna ez a' Nagy férfit. Püspökségének elejétől fogva első szorgalmatos gondját az hiveinek lelki javak fel segél-
lésekre fordította; mihelyest Püspök lett mingyárt a' papságra menendőket, azokat is, a' kik tsak anya nyelven készültek a' Papságra, Dogmaticára, Moralis Theológiára, és Pastoralis tanulására könszerítette, s a' Seminariumokban tanítandó Clerussait nagyon szaporította. Moralis Theológiát, és Dogmaticát oláh nyelven ki botsátott; a' Izent irélt, a' mely ennekölte igen ritka volt, néhai Tiszt. Pater Samuel Klein Sz. Basilius szerzetéből való Pap (a' kinek is igen sok irásai nyomtatatlanul maradtak) olára fordítván, kinyomtatata, úgy hogy most majd minden Parochiában va-
gyon.

Ö Exc.ja a' hét Sacramentomokról való há-

rom darabból álló könyveken kívül, a' népeknek lelki vigasztalásokra, és oktatásokra, sok egyéb foglalatosságai között, ismét három darabokból álló könyveket, a' Világi dolgoknak hivatásokról dolgozott és nyomtatásban ki bocsátott, 's már sokaknak ingyen osztogatja, és a' Parochusai számára ki küldi.

Hetven esztendeje immár, hogy Balásfalva lakhelye Püspökeinknek; mióltától fogva pedig a' Fogarasi Püspökség fel állítottatott, több száz esztendőknél, a' mióta hét Püspökeink voltak ő Exc-jával együtt. Ambár mindenik a' Clerus és az egész nemzetnek boldogítására eleget iparkodott, és minnyájan hagytak is magok után emlékezetre méltó hasznos dolgokat: a' mostani Mélt. Püspök Ur mindazonáltal mindeniket felyül haladta, 's a' jövődöbélieknek pedig igen nagy példát fog hagyni.

Tselekedtek a' többek is a' magok idejekhez képest eleget; mert első Athanasius első Leopold Császár idejében mint egy 1697 esztendő táján tsak az által is mind lelki mind testi képpen mennyit nem segítette az egész nemzetet, hogy némely buzgó Catholicusoknak, mint Báró Apoc Istvánnak és másoknak segédelmekkel az Anyászentegyháznak kebelébe térítette az egész nemzetet; az az Uniora hozta.

Az után következett Horgos Pataki György, alias N e m e s J á n o s, a' ki 1716-ban a' Szamosújvári Dominiumot nyerte a' Püspökséggel 's L. B. Titulussal egygyütt; de ez, igen kevés ideig tartott éltéhez képest alig volt elegendő az akkor implantált Uniót éltalmazni, 's I. Leopold Császártól nyert Privilegiumoknak ususait meg erősíteni. Ezek után következett J o a n n e s I n n o c e n t i u s L. B. K l e i n d e S z á d, ez a' Szamosújvári Dominium helyett a' Balásfalvit VI-ik Károly Császártól meg nyervén 1737-ben egyszer mind a' Sz. Basilius szerzetét (mely szerzetből való eddig volt férfiaknak tanítások által sok hasz-

nos hazafiak váltak) fel állította, azoknak számokra szép Rezidentiát, Cathedrale templomot, az ő Felsége' és a' maga költségével építeni kezdett és építtetett.

Ennek nyomdokán ment amaz igen jó életű Bistrai Aaron Péter Püspök; ez a' Typografiát fel állítván vagy is meg újítván 's az Isteni szolgálatra való szükséges könyveket világossabban oláhra fordítván, elsőben nyomtatatta, az után egyéb oktató könyveket is. Itt Balásfalván szép házakat építtetett a' Mélt. Püspök Rezidentiája előtt; a' Seminarium számára 30002 Rfl. ton egy igen jó falut vett, azon kívül a' Dominiumban néhány templomokat építtetett.

Gyulafalvi Rednik Püspök, az az a' Második Athanasius leg kevésebb idejű élyű mint Püspök, Sofronius által a' Disunióra visszahadoltatott nemzetnek reuniójában foglalatostokodván hamar meg holt. Következvén Tasnad Szarvadi Major Gergely Püspök, 9 esztendői Püspökségének idején, a' mellett, hogy a' Balásfalvai Oskolákban tanuló ifjak számára a' Püspöki, Szeminariumi és a' Monasteriumi jövedelmekből minden esztendőben 600 köböl gabonát adatazni ő F. gétől nyert, nagy emlékezetül hagyta maga után, hogy az Nemzetnek nagyobb részét a' szent Unióra vissza térítette.

Mindenik hagyott tehát maga után a' Püspöki hivatalra méltó dolgokat, de a' mostani Mélt. Püspök Urunk Ő Exc. ja a' kit még sokáig éltesse az Isten, leg nagyobbokat és leg többeket fog hagyni maga után. Vagyon is szükségünk a' szeltyes, ezer parokhiáknál többet számláló Dioecesisben, hogy olyan jó tévök sokakat tselekedjenek. Bár találkoznának a' tehetős Religiónkra nézve Atyafiak között olyanok, a' mint Jánus nevű Esztergomi Kanonok volt, a' ki ezen Diaecesis számára is a' N. Szombathi Szemináriumban két Alum. nusi fundált volt, mely fundatióban a' Püspökünk Ő Exc. ja is tanult, 's a' Káptalanbéliék között is úgy most is jó Iffiak tanulnak; maradjon fenn áldott emlékezte örökön.